

KODEKS ETYKI KONSERWATORA – RESTAURATORA DZIEŁ SZTUKI

Wprowadzenie

- W dziełach sztuki – największych osiągnięciach umysłu i rąk człowieka – zachowuje się światowe dziedzictwo kulturowe. W swej materialnej oryginalnej postaci są one nośnikami informacji i różnych wartości: artystycznych, kulturowych, technicznych, historycznych, duchowych i innych. Wartości te są niezbędne do samookreślenia narodów i ich kultur. Utrzymanie ich w zachowanej postaci, bądź przywrócenie utraconych walorów artystycznych i własności technicznych dzieła jest celem działania konserwatora-restauratora dzieł sztuki.
- Wskutek upływu czasu i działania różnych czynników naturalnych dzieła sztuki ulegają przekształceniom i niszczeniu. Konserwator-restaurator dzieł sztuki jest specjalistą, którego przygotowanie zawodowe, umiejętności, wiedza o materii i znajomość praw, jakim dzieło sztuki podlega, przyczynia się do przetrwania jego walorów.
- Konserwator-restaurator dzieł sztuki realizuje prace według zasad postępowania konserwatora-restauratora, które poznaje w procesie kształcenia artystycznego i naukowego na poziomie akademickim - uniwersyteckim. Zasady te uwzględniają wszelkie uwarunkowania i indywidualne cechy dzieła sztuki, jego fizyczną i historyczną integralność, estetyczne, historyczne, użytkowe i naukowe znaczenie.
- Przygotowanie zawodowe konserwatora-restauratora dzieł sztuki posiadającego kwalifikacje specjalistyczne, predysponuje i upoważnia go do podejmowania działań wobec wszelkich dóbr kultury, których materia, walory oraz wartości są mu znane.

Zasady ogólne

1. Niniejszemu kodeksowi podlegają osoby wykonujące zawód konserwatora - restauratora dzieł sztuki w każdej sytuacji, bez względu na formę zlecenia działań.
2. Konserwator-restaurator dzieł sztuki realizując zadanie konserwatorskie zachowuje maksymalną bezstronność wobec reprezentowanych przez dzieło sztuki walorów i treści, kieruje się szacunkiem wobec autentyku.
3. Konserwator-restaurator dzieł sztuki podejmując się realizacji osobiście bądź sprawując nadzór, bierze na siebie odpowiedzialność za jej spełnienie.
4. Konserwator-restaurator biorący udział w pracach zespołowych, relacjonując je w jakiegokolwiek formie, jasno określa swój charakter i zakres uczestnictwa.
5. Konserwator-restaurator dzieł sztuki ma prawo odmówić wykonania pracy, gdy jest ona sprzeczna z jego własnym przekonaniem oraz zasadami i duchem tego kodeksu.
6. Konserwator-restaurator dzieł sztuki wykonuje prace sumiennie, poświęcając im swoją wiedzę i zaangażowanie. Stosuje odpowiednie techniki konserwatorskie, materiały i technologie zgodnie z zasadami postępowania konserwatora-restauratora.
7. Konserwator-restaurator dzieł sztuki jest zobowiązany do stałego podnoszenia i uaktualniania swoich kwalifikacji zawodowych, gdyż brak wiedzy nie usprawiedliwia jego błędów.
8. Konserwator-restaurator dzieł sztuki oceniając pracę innych kolegów konserwatorów musi uwzględniać im ówczesny i aktualny stan wiedzy, metod, stosowanych technologii, materiałów i technik konserwatorskich.
9. Konserwator-restaurator dzieł sztuki nie czyni tajemnicy ze swoich metod i obserwacji, ale ujawnia je dla powiększenia ogólnej wiedzy konserwatorskiej i dobra dzieł sztuki.
10. Konserwator-restaurator dzieł sztuki zobligowany jest do przeciwstawiania się sytuacjom zagrażającym dziełu. W razie konieczności podejmuje działania ratunkowe bez względu na swoją specjalność.

11. W trakcie badań i realizacji konserwator-restaurator dzieł sztuki współdziała bądź współpracuje z innymi konserwatorami, korzysta z pomocy rzeczoznawców i specjalistów różnych dziedzin, jednakże osobiście jest odpowiedzialny za poprawność interpretacji ich wyników i wniosków.
12. Konserwator-restaurator dzieł sztuki stosuje materiały, których właściwości działania są mu znane – ma świadomość oraz praktyczne doświadczenie w ich stosowaniu. Używając nowych materiałów, kieruje się testami, opracowaniami i opiniami laboratoriów konserwatorskich.
13. Konserwator-restaurator dzieł sztuki winien pracować w sposób, który ogranicza do minimum zagrożenia dla współpracowników, społeczeństwa i środowiska. W przypadku konieczności stosowania materiałów niebezpiecznych i szkodliwych dla zdrowia, zachowuje najwyższą ostrożność.
14. Konserwator-restaurator dzieł sztuki powinien być świadomy przepisów i regulacji prawnych, które mają wpływ na jego działalność zawodową.

Zasady prowadzenia prac konserwatorskich

15. Konserwator-restaurator dzieł sztuki jest rzecznikiem twórcy dzieła sztuki poddawanego konserwacji. Nie dopuszcza do zmian autorskich cech dzieła, jego walorów stylowych, artystycznych i wartości dokumentalnych, musi jednak uwzględniać znaczenie historycznych przekształceń dzieła, jeśli reprezentują istotne wartości.
16. W przypadku słabo zachowanych śladów autentyku konserwator-restaurator dzieł sztuki zobowiązany jest je zachować, zabezpieczyć i należycie udokumentować, nie dopuszczając do ich zniszczenia.
17. Przed sporządzeniem projektu konserwatorskiego konserwator-restaurator dzieł sztuki jest zobowiązany do pełnego rozpoznania dzieła poprzez badania.
18. Konserwator-restaurator dzieł sztuki tworzy projekt konserwatorski, obejmujący zespół zintegrowanych działań zmierzających do opracowania etapów procesu konserwacji i mających na celu dobro dzieła sztuki. Projekt powinien zawierać: rozpoznanie, diagnozowanie, cel, opracowanie koncepcji

konserwacji-restauracji i ekspozycji obiektu. Elementem projektu winien być szczegółowy program i harmonogram prac.

19. Tworzenie przez konserwatora-restauratora dzieł sztuki projektu konserwatorskiego i jego realizacja jest jego własnością intelektualną, i stanowi dzieło naukowo-artystyczne, chronione prawem autorskim.
20. W czasie trwania prac, w przypadku zaistniałej potrzeby konserwator-restaurator dzieł sztuki zgłasza i proponuje korektę przyjętego projektu konserwatorskiego - programu prac.
21. Konserwator-restaurator dzieł sztuki stosuje zasadę odwracalności zabiegów w zakresach pracy, które tego wymagają.
22. Konserwator-restaurator jest zobowiązany do udokumentowania swojej pracy niezależnie od wymagań zleceniodawcy. Dokumentacja konserwatorska winna zawierać informacje przewidziane w schemacie dokumentacji prac konserwatorskich.
23. Konserwator-restaurator dzieł sztuki prowadzi archiwum swojej działalności, które jest podstawowym zbiorem i źródłem informacji dotyczących procesu przeprowadzanych konserwacji. Pozostając w przekonaniu, że działa dla dobra obiektu - na życzenie osób zainteresowanych - może udostępnić dane i materiały archiwalne.

Źródła, z których autor korzystał podczas konstruowania niniejszego kodeksu etyki:

Krzysztof Chmielewski, Uwagi do „Kodeksu etyki zawodowej konserwatorów dzieł sztuki”, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, Vol. 9 No 4 (35) 1998.*

Dokument z Wiednia z dnia 1 grudnia 1998, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, Vol. 10 No 4 (39) 1999.*

Dzieło sztuki i zabytek, Materiały z XXV sesji Stowarzyszenia Historyków Sztuki, *Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków, Seria B t. XLIII, 1976.*

E.C.C.O. Europejska Konfederacja Związków Konserwatorów – Restauratorów, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, Vol. 9 No 4 (35) 1998.*

Józef Furdyna, Niektóre zagadnienia etyczne w teorii i praktyce konserwatorskiej, *Ochrona Zabytków, 1973.*

Józef Furdyna, Wybór wartości i inne zagadnienia teoretyczne w konserwacji dzieł sztuki, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, Vol. 9 No 4 (35) 1998.*

Roman Ingarden, Książeczka o człowieku, WL 2001.

Hanna Jędrzejewska, *Ethics in conservation, Stockholm 1976.*

Kodeks etyki i zasady postępowania Amerykańskiego Instytutu Konserwacji Zabytków i Dzieł Sztuki, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, Vol. 10 No 4 (39) 1999.*

Kodeks Etyki VeRes Holenderskiego Stowarzyszenia Restauratorów, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, Vol. 10 No 4 (39) 1999.*

Kodeks Etyki Węgierskiej Izby Restauratorów, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, Vol. 10 No 4 (39) 1999.*

Wojciech Kurpik, Uwagi wstępne do Zbioru Zasad Postępowania Konserwatorskiego, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, Vol. 4 No 1 (12) 1993.*

Międzynarodowa Konferencja Konserwatorska – Kraków 2000, Tom 2, Sprawozdanie z Seminarium Konserwatorskiego pt. Ochrona zabytków ruchomych i elementów wystroju, grudzień 1999 r.

Bohdan Marconi, Estetyka i etyka w konserwacji (malarstwo i rzeźba polichromowana), *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, Vol. 9 No 4 (35) 1998.*

Magdalena Perkowska, Post scriptum do dyskusji o kodeksie konserwatora dzieł sztuki, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, Vol. 11 No2 (41) 2000.*

Przewodnik po etyce, pod redakcją Petera Singera, KiW, Warszawa 1998, 2000.

Stanisław Stawicki, Moralność i etyka – ogólne zasady problematyki, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, Vol. 9 No 4 (35) 1998.*

Bogumiła J. Rouba, Potrzeba rozszerzenia kodeksu etyki zawodowej. *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, Vol. 9 No 4 (35) 1998.*

Bogumiła J. Rouba, Propozycja uporządkowania definicji, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, Vol. 9 No 4 (35) 1998.*

Bogumiła J. Rouba, Zasady postępowania etycznego w ochronie dóbr kultury, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, Vol. 11 No2 (41) 2000.*

Ewa Świąćka, Konserwator, restaurator i tożsamość kulturowa, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, Vol. 9 No 4 (35) 1998.*

Jerzy Wolski, Kodeks etyki zawodowej konserwatorów dzieł sztuki, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, Vol. 9 No 4 (35) 1998.*

Jerzy Wolski, Kodeks Etyki Zawodowej Konserwatorów-Restauratorów Dzieł Sztuki, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, Vol. 11 No2 (41) 2000.*

Jerzy Wolski, P.S. do Kodeksu zawodowego Konserwatorów-Restauratorów Dzieł Sztuki, *Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki, Vol. 11 No3 (42) 2000.*

Dyskusja podczas zebrania w Krakowie (w dniu 26 maja 2001 r.) na temat zagadnień dotyczących Projektowania konserwatorskiego.